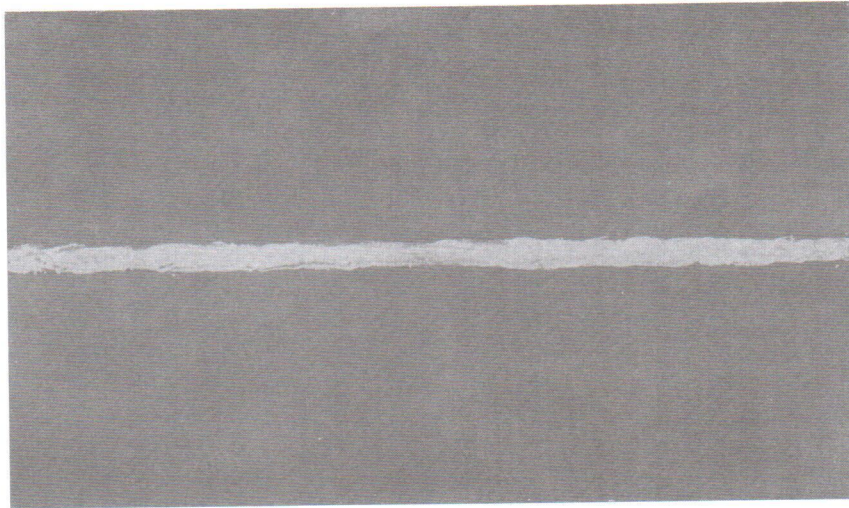

21. *Za čistou krásou?*

(Barnett Newman, *Onement I*, 1948)

avantgardy nachádza svoje axiomy“. A zo spôsobu, akým Newman polarizuje obidva pojmy, je jasné, že nevidel možnosť nájsť axiomy svojho umenia v estetike krásneho. Ak by pre *Onement I* mala existovať nejaká estetika, nestačilo by pre ňu nič menšie než vznešené. Ako som už zdôraznil, okrem krásy existuje veľké množstvo iných estetických vlastností. Žiadna

z nich však nepredstavuje pre krásu takú výzvu ako vznešenosť. Svoje pojednanie o ponížení krásy preto uzavriem touto poslednou kapitolou v jej dejinách.

Avantgardní intelektuáli v Amerike polovice 20. storočia, a najmä v New Yorku, nevyhnutne chápali svet v pojmoch polarizovanej opozície. Nepochybne to bol dôsledok vyvolaný *Komunistickým manifestom*, v ktorom je spoločnosť dramaticky zobrazená ako jasne rozdelená na „dve veľké nepriateľské triedy, stojace proti sebe: Buržoáziu a Proletariát“. Podtextom Greenbergovej state Avantgarda a gýč, napríklad, bol zápas medzi dvoma nekompatibilnými filozofiami kultúry, ktoré jednotlivo stotožnil s fašizmom (= gýč) a socializmom (= avantgarda). Philip Rahv, redaktor vplyvnej *Partisan Review*, kde bola Greenbergova esej publikovaná, hovoril o dvoch polarizovaných typoch amerických spisovateľov – „bledej tvári a červenokožcovi“ – a ako konkrétne príklady pre ne uvádzal Henryho Jamesa a Walta Whitmana. Ani Newman neodolal postavíť vznešené a krásne do vzájomného polarizovaného kontrastu:

Objav krásy u Grékov, t. j. ich postulát krásy ako ideálu, sa stal sträsiakom európskeho umenia a európskych estetických filozofii. Prírodzená túžba človeka vyjadriť v umení svoj vzťah k absolút-nemu sa zamieňala a stotožňovala s absolútno dokonalejšími tvormi – s fetišom kvality –, takže európsky umelec bol neustále zatáňovaný do morálneho zápasu medzi pojmami krásy a túžbou po vznešenosti.

S rovnakou nevyhnutnosťou chápe Newman dejiny umenia ako estetický zápas medzi „exaltovanosťou, ktorú nachádzame v dokonalej forme“ na jednej strane, a „túžbou zničiť formu tam, kde môže byť forma bez formy“ na druhej. Tvrdí, že „moderné umenie je poháňané impulzom zničiť krásu“, čo bolo presne argumentom tejto knihy.